

Juryrapport mr. J. Dutilhprijs 2024 18 juni 2024

Het is alweer de zestiende keer dat de tweejaarlijkse mr. J. Dutilhprijs voor het beste boek over de geschiedenis van Rotterdam wordt uitgereikt. Ditmaal gaat het om de boeken die in de jaren 2022 en 2023 zijn verschenen. De prijs is in 1992 ingesteld bij het afscheid van Jacques Dutilh als voorzitter van het Historisch Genootschap Rotterdam.

Voorzitter van de jury is Abdelkader Benali en leden zijn Marianne Klerk, Roman Koot, Michiel van Ravesteyn, Patricia van Ulzen en Sjaak van der Velden. De jury werd bijgestaan door Judith van Gilst namens Rotterdam. Zij zorgde ervoor dat de uitgevers van de boeken exemplaren ter beschikking stelden voor de jury en organiseerde de besprekingen bij haar thuis, waar ze de juryleden gastvrij ontving. Op basis van de nieuwe aanwinsten van het Stadsarchief Rotterdam stelde de jury een longlist samen van zeventien boeken en vervolgens een shortlist met zes titels. Het aanbod was zeer gevarieerd, van een grondig gedocumenteerd boek over het architectenbureau De Roos & Overijnder tot en met twee romans. Ook het nieuwe Rotterdam weerspiegelde zich in een publicatie over gentrificatie en zoals bijna altijd was er ook dit keer weer een boek over de voetbalclub Feyenoord.

De zes genomineerde boeken die de jury uiteindelijk heeft gekozen voor de shortlist zijn in willekeurige volgorde:

Rotterdam Stripstad door Sander Grip & Theo Seesing

Dit boek over 100 jaar strips in de stad van de hand van Sander Grip & Theo Seesing was een aangename verrassing voor de jury. *Rotterdam Stripstad* biedt een tot nu toe voor velen onbekend stuk geschiedenis, dat van het beeldverhaal in Rotterdam. De meesten kennen alleen Marten Toonder met zijn destijds dagelijkse Bommelstrips in de *NRC* of Martin Lodewijk, de bedenker van *Agent 327*, maar de Rotterdamse stripwereld heeft een breder scala aan tekenaars en vertellers opgeleverd. Het rijk met afbeeldingen verlichtigde boek geeft een beeld van

Rotterdam als broedplaats voor striptekenaars maar ook van de stad als decor waartegen de stripverhalen zich afspelen.

Reuchlins Reis door Cathalijne Boland

Dit boek is een bijzonder goed geschreven voorbeeld van historische literaire non-fictie. Aan de hand van het persoonlijke verhaal van George Reuchlin geeft de auteur een helder beeld van de opkomst van de stoomvaart in de negentiende en het begin van de twintigste eeuw, de Rotterdamse elite, de Holland-Amerika Lijn en de miljoenen landverhuizers van Europa naar Amerika. Ook het tragische lot van de Titanic is onderdeel van deze Rotterdamse geschiedenis. Liefdevol weergegeven is de relatie tussen Reuchlin en zijn gezin en vooral zijn echtgenote, die kon worden gereconstrueerd op basis van bewaard gebleven correspondentie. Meeslepend zijn de verhalen over de kartelafspraken in de Europese en Amerikaanse scheepvaart bij de slag om de werving van de vele landverhuizers. Hopelijk krijgt dit debuut van Boland een vervolg.

Rotterdam. Een ode aan inefficiëntie door Arjen van Veelen

De auteur, die bekend is van *De Correspondent* en zijn columns in *NRC*, keert na vele omzwervingen terug naar de stad waarin hij is opgegroeid. Hij ontdekt dat het Rotterdam van zijn jeugd erg is veranderd en gaat op zoek naar de oorzaken. Daarbij kijkt hij bijvoorbeeld naar het Rotterdamse woonbeleid, met name naar 'de Rotterdamwet', die in sommige buurten voorrang verleent aan mensen met een midden- of hoog inkomen. Hij illustreert zijn analyses met observaties van mensen en de plekken waar zij werken en wonen, zoals de dominee in de haven en de postbode uit de Tweebosbuurt. In Van Veelens visie is er sprake van een doorgeslagen efficiency in het beleid en een heilig geloof in technologie en vooruitgang. De jury was onder de indruk van de vlotte pen van de auteur en de diversiteit van de onderwerpen die hij met elkaar verbindt.

Leen Sanders door Erik Brouwer

Wij kennen allemaal de bokslegende Bep van Klaveren. Dit boek onthult het fascinerende leven van zijn veel minder bekende tijdgenoot, de Joodse bokser Leen Sanders, die aan het begin van de vorige eeuw als een van de grootste bokstalenten van Europa werd beschouwd. Hij had al internationale faam gemaakt toen hij in 1943 via Westerbork naar Auschwitz werd gedeporteerd en bij aankomst door een Duitse bewaker werd herkend als degene die de Duitse kampioen had verslagen. Sanders ontsnapte aan de gaskamer op voorwaarde dat hij in het kamp zou boksen, ter amusement van de nazi's. De jury was enthousiast over de onopgesmukte, maar tegelijk evocatieve stijl waarin dit boek is geschreven. Daardoor grijpt het verhaal extra aan. Het is te prijzen dat dit tot nu toe onbekende Rotterdamse verhaal, dat een bredere kijk geeft in de Rotterdamse bokscultuur en het bizarre voortbestaan van de bokscultuur in de concentratiekampen, aan de vergetelheid is ontrukkt.

De Keien door Merel Leeman

Aan de hand van het verhaal van de acht leden van jaarclub de Keien van het Rotterdams Studenten Corps vertelt de auteur op gedegen en beklemmende wijze het tot nu toe onbekende verhaal van het studentenverzet in Rotterdam. De Keien bewoonden een huis aan de Claes de Vrieselaan in Rotterdam en waren betrokken bij verschillende verzetsgroepen. Een van hen was verzetsheld Frits Ruys die in 1944 werd verraden en gefusilleerd. Alle Keien studeerden aan de Nederlandsche Economische Hogeschool, de tegenwoordige Erasmus Universiteit Rotterdam, en daarom komt ook de houding van deze instelling tegenover de bezetter uitgebreid aan de orde. Navrant is dat het bestuur van de Hogeschool na het ontslag van de Joodse Hoogleraar Nico Polak niet ontvankelijk was voor een protest van studenten in de vorm van een petitie. De auteur is met name kritisch over het machtigste lid van de Raad van Curatoren, K.P. van der Mandele; zij verwijt hem een ideologisch verlengstuk van de Duitse bezetter te zijn geworden. De jury bewondert de moed van de auteur om de positie van zo'n Rotterdamse grootheid ter discussie te stellen en prijst haar gedegen onderzoek.

De vuurvogelgeneratie door Sandra Smets

Dit prettig leesbare boek schetst een veelzijdig beeld van de Rotterdamse kunstwereld tijdens de bezettingsjaren. Door een uniek gemeentelijk werkverschaffingsprogramma werden kunstenaars al tijdens de eerste fase van de wederopbouw ingeschakeld om de verwoeste stad te tekenen of de geplaatste noodwinkels te verfraaien. Een centrale rol speelde daarin de directeur van Museum Boymans, Dirk Hannema, die er alles aan deed om de kunstenaars te ondersteunen, werkruimtes voor ze te vinden en ze daarmee uit de greep van de Arbeitseinsatz te houden. De auteur laat ook zien hoe Hannema met aan zijn zijde Herman Bieling zo geleidelijk steeds meer een handlanger van de bezetter werd. Belangrijk is de aandacht die Smets besteedt aan de Joodse kunstenaars in Rotterdam, die bijna allemaal vermoord zijn en geen plaats in de Rotterdamse kunstgeschiedenis hebben gekregen. Hun artistieke erfenis is door dit boek aan de vergetelheid ontrukkt.

Top 3

Het maken van een top 3 en een winnaar was dit jaar moeilijker dan andere jaren. De juryleden waren het niet direct met elkaar eens. Boeken die de een als de winnaar zag, hadden bij de ander de top 3 niet eens gehaald. Dat is vrij uniek. Door langdurige discussies zijn we er toch uitgekomen en staan we allemaal geheel achter de uiteindelijke keuze.

Op de derde plaats staat voor het eerst in de geschiedenis van de Dutilhprijs een literair non-fictie boek, *Reuchlins reis* van Cathalijne Boland. Door het consciëntieus gebruik van historische bronnen en doet dit boek als geschiedschrijving niet onder voor een gewoon non-fictieboek.

Over *De vuurvogelgeneratie* van Sandra Smets was geen discussie nodig; alle juryleden waren onder de indruk van de grote hoeveelheid vaak nieuwe informatie die zij tot een fijn leesbaar boek heeft gesmeed. Waardering was er ook voor het grafisch ontwerp van dit boek.

In het winnende boek staat niet Rotterdam centraal maar een bijna vergeten Rotterdammer. Zijn levensverhaal geeft een beeld van een bijzondere, onderbelichte subcultuur in de stad. Het is bovendien een verhaal van doodsverachtende moed, vechtlust en naastenliefde, in een periode waarin de zwartste kanten van de mens hoogtij vierden. Dit ondanks alles hoopgevende verhaal heeft een diepe indruk gemaakt op de jury. Daarom hebben wij besloten de Dutilhprijs dit jaar toe te kennen aan:

Leen Sanders, De bokser die levens redde in Auschwitz

Shortlist

Rotterdam Stripstad, 100 jaar strips in de stad

door Sander Grip & Theo Seesing

Scratch Books 2022

Reuchlins Reis, De Holland-Amerika Lijn en de landverhuizers

door Cathalijne Boland

Alfabet Uitgevers 2023

Rotterdam, Een ode aan inefficiëntie

door Arjen van Veelen

De Correspondent Uitgevers 2022

Leen Sanders, De bokser die levens redde in Auschwitz

door Erik Brouwer

Uitgever Thomas Rap 2023

De Keien, Rotterdamse studenten tussen handel en verzet 1940-1945

door Merel Leeman

Uitgeverij Atlas Contact 2023

De vuurvogelgeneratie, Kunstenaars in een verwoeste stad

door Sandra Smets

Museum Boijmans van Beuningen 2023

Het bedrag dat de winnaar ontvangt, wordt beschikbaar gesteld door de J.E. Jurriaanse Stichting.